

Lite ateisme å spore i politiske programmer

Hasse Bergstrøm og Dagfinn Eckhoff

Ateistene ønsker et samfunn med klart skille mellom religion og stat. All offentlig virksomhet bør skje på et ikke-religiøst grunnlag. Ateistene har et humanistisk livssyn som er basert på naturvitenskap og de tar sterk avstand fra all religiøs indoktrinering. Ateistene ser religion som konspirasjonsteori og «fake news». Mye tyder på at de politiske partiene ikke våger å utfordre religiøs propaganda. Spørsmålet som stilles i denne artikkelen er om det er mulig å gjenkjenne ateisme i de politiske partienes programmer.

Kirke og stat

Ateistenes program understreker at religionskritikk av enhver art er tillatt, og av den grunn ønskes straffeloven § 185, i hvert fall de deler av den som kan hindre religionskritikk, opphevet. Alle spor av religion i Grunnloven ønskes fjernet, blant annet § 2 om kristent verdigrunnlag,

Høyre

Høyres program presiserer under «Mangfold i tros- og livssyn» at fritt trosliv og fri religionsutøvelse er en menneskerett som må beskyttes. Partiet vil likevel videreføre støtten til trosopplæring i Den norske kirke. Programmet understreker at landet har en «klar tilknytning til den evangelisk-lutherske tradisjon», som skal videreføres. Dette samsvarer ikke med et formål om mangfold. Det er ikke mye å hente av ateisme i Høyres program, bortsett fra enkelte selvfølgeligheter om retten til å ikke tro.

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiet gjør generelt rede for sin tros- og livssynspolitik under «Religion og livssyn». Det brukes mange ord om takhøyde og toleranse, og rett til å praktisere sin religion og sitt livssyn i tråd med trosfrihet og demokratiske spilleregler. Alle partier kunne hatt disse beskrivelsene i sine programmer, og de samsvarer

med Ateistenes program.

Partiet presiserer at Den norske kirke er en folkekirke som er gitt en særstilling i Grunnloven. Partiet ser denne folkekirken som en «demokratisk kraft» med plass for «ulike religiøse behov». Her skiller Arbeiderpartiet og Ateistene veier.

Arbeiderpartiet nevner ingenting om behovet for grunnlovsendringer. Ateisme virker helt fraværende i partiprogrammet.

Senterpartiet

Bortsett fra et ønske om «folkestyre» finner vi ingenting i programmet om behov for endringer i Grunnloven eller noe som antyder hvor partiet står i tros- og livssynsspørsmål. Ateisme er totalt fraværende i programmet. Partiet erkjenner den kristne og humanistiske kulturarven.

Fremskrittspartiet

Partiet fremhever at det er et «libe-

ralistisk folkeparti» som «bygger på Norges grunnlov, norske og vestlige verdier, tradisjon og kulturarv, med basis i det kristne livssynet og humanistiske verdier». Partier ser ingen motsetning i å ha en grunnlov basert på kristne verdier og samtidig hevde at det er for «retten til å velge livssyn eller religion».

Partiet virker ikke fundamentalistisk i spørsmål om religion og livssyn, idet partiets medlemmer stilles fritt til å stemme etter egen overbevisning i slike spørsmål. Det er noe ateistene liker.

Fremskrittspartiet ønsker at Stortinget skal godkjenne utnevnelser av dommere til Høyesterett, med 2/3 flertall. Dette står i forvirrende og sterk motsetning til at partiet også hevder å være tilhenger av maktfordelingsprinsippet. Slike synspunkter rokker ved selve grunnprinsippet om uavhengige og upartiske domstoler. Det vil åpne opp for utnevning

av høyesterettsdommere basert på deres holdning til religion og livssyn, og ikke juridiske kvalifikasjoner. Ateistene ønsker ikke amerikanske tilstander i utnevnelser av dommere til Høyesterett.

Sosialistisk venstreparti

Under «Demokrati og folkestyre» leser vi at SV vil endre grunnloven slik at paragrafer som henviser til en særskilt religion endres eller fjernes. Vi går ut fra det siktes til Grunnloven § 2 med bestemmelse om et kristent verdigrunnlag og § 4 om Kongens plikt til å bekjenne seg til den evangelisk-lutherske tro. Det er usikkert for oss hva SV mener om § 16 om understøttelse til Den norske kirke. Ateistene er enige i de grunnlovsendingene som SV ønsker, men savner uttalelser om alminnelige lover. Det hadde vært interessant å vite om SV er for eller mot en formålsparagraf i opplæringsloven som bestemmer et kristent verdigrunnlag for opplæring i grunnskole og videregående skole.

Arbeidsprogrammet sier klart og tydelig under «Et moderne demokrati» at partiet vil erstattet monarkiet med republikk. Ateistene har i utgangspunktet ikke tatt stilling til styreformene, men antar SVs partiprogram harmonerer med Ateistenes grunnsyn, å fjerne eller endre grunnlovsbestemmelser som henviser til religion.

SV er for både ytringsfrihet og livssyns- og religionsfrihet. Programmet går langt i å presisere at folk må «tåle ytringer som rammer tro, kultur og overbevisning», men at det går en grense mot «sjikane, hets og rasisme». Dette er Ateistene helt enig i.

SV ønsker å klargjøre rasimeparagrafen (Straffeloven § 185) slik at det blir et «tydeligere skille mellom frie ytringer og faktisk hatefulle og truende atferd». Ateistene ønsker hele paragrafen fjernet, men ellers er parti-programmet på dette punktet i tråd med Ateistenes mening.

Rødt

Partiprogrammet inneholder en del av stor interesse for ateister i kapittel 12 (Demokrati og frihet). Rødt vil avskaffe kongedømmet og innføre republikk med klar atskillelse mellom stat og alle religioner. Tros- og livssynssamfunn skal behandles på tilsvarende måte som andre frivillige organisasjoner som søker statsstøtte for sin virksomhet. Selv om Ateistene er nøytrale om selve styreformene i Norge, kan det som sies like gjerne vært uttalt av en ateist.

Rødt er uklar om ytringsfrihet. I prinsippprogrammet finner vi riktignok tanker om at folk må få si sin ærlige mening, og i arbeidsprogrammet skrives det at Rødt er imot «særlover som begrenser ytringsfriheten

på internett». Det er uklart hva Rødt egentlig mener med dette.

Venstre

Partiet mener «religion skal skilles fra politikk», og fortsetter med å si at de vil «fullføre skillet mellom kirke og stat». Det er uklart hva dette betyr, og om partiet mener at Grunnlovens § 16 bør fjernes eller endres. Denne bestemmelsen skal sikre lik offentlig understøttelse av alle tros- og livssynssamfunn. Venstre sier i hvert fall at «Trossamfunn må i større grad finansieres av medlemmene. Ateistene er ikke uenig i dette.

Miljøpartiet De Grønne

Partiet har i sitt programforslag ikke tatt opp livssynspolitikken i forhold til Grunnloven, men er ett av de partiene som er mest opptatt av å motvirke alle former for diskriminering og skader som bl.a religion kan medføre overfor grupper og individer.

Partiet ønsker bl.a å avvikle tros- og livssynssamfunnenes vigselfrett.

Generelt er dette det partiet som i størst grad uttrykker at samfunnet skal ta ansvar for å møte utfordringene denne kloden har for å være levedygtig for nye generasjoner.

Skadelig religiøs praksis

Ateistene anser streng religiøs barneoppdragelse for å være skadelig for barns psykiske helse. De kan bli påført angst og ubegrunnet skyldfølelse, av stor betydning for deres senere utvikling. En del trossamfunn, kristne så vel som muslimske, utøver sterk sosial kontroll over sine medlemmer. Barn og ungdom befinner seg ofte i slike miljøer på grunn av foreldrenes valg. Unge og voksne som ønsker å forlate slike samfunn kan bli påført stor psykisk skade. Ateistene mener at trossamfunn som krenker barn og ungdoms rettigheter og friheter skal nektes statsstøtte. Rituell demonutdrivelse av ungdom under 18 år bør være straffbart. Omskjæring av gutter under 18 år bør forbys.

Kan vi spore slike synspunkter i partienes programmer?

Høyre

Under overskriften «Mangfold i tros- og livssyn» synes Høyre å være mest opptatt av selvbestemmelsesretten. Partiprogrammet viser ingen interesse for inngrep mot skadelig religiøs praksis. Her er det ikke mye å hente for ateister.

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiet er opptatt av at det stilles «krav til tros- og livssyns-samfunn i forbindelse med offentlig støtte». Kravene handler om kvinnelig representasjon og demokratiske valg til styringsorganer. Av særlig interesse for Ateistene er kravet om motvirkning av framvekst av religiøse domstoler. Ateistene støtter disse kravene.

Senterpartiet

Det ser ikke ut til at Senterpartiet har konkrete synspunkter på dette temaet.

Fremskrittspartiet

Partiet er imot kjønnslemlestelse av jenter, men slår her inn åpne dører,

slik de fleste partiene gjør. Det er særdeles streng straff for kjønnslemlestelse i Norge. Det står derimot ingenting i programmet om omskjæring av gutter eller noe uttrykkelig om skadelig sosial kontroll i trossamfunn.

Sosialistisk venstreparti

Under overskriften «En sekulær stat med frihet for den enkelte» presiserer programmet at «Religionsfrihet innebærer også at mennesker ikke utsettes for religiøs kontroll og tvang». SV vil stanse statsstøtte til trossamfunn som bidrar til å spre «ekstremisme» eller «alvorlig sosial kontroll mot kvinner og skeive». Vi spør, hvorfor bare kvinner og skeive? Hva med ungdom av begge kjønn? Selv om Ateistene kunne ønske seg mer, er SVs program på dette punkt svært likt Ateistenes program.

Programmet sier ingenting om omskjæring av gutter under 18 år. Demonutdrivelse og synspunkter om religionsutøvelse som overgrep mot barn, er helt fraværende, Vi antar at

SV synes dette ligger innenfor religionsfriheten, et syn som Ateistene ikke aksepterer.

Rødt

Partiprogrammet tar ikke opp problemstillingen, men vi kan utlede noe av ønsket om ikke å akseptere at livssyns- og trossamfunn ikke følger norsk lov. Programmet sikter først og fremst til brudd på likestillings- og diskrimineringsloven.

Venstre

Vi finner ingenting konkret om dette temaet i Venstres program.

Miljøpartiet De Grønne

Partiet er opptatt av å motvirke alle former for vold og andre overgrep mot grupper og enkeltpersoner, barn, kvinner, - ofre for æresrelaterte forbrytelser, bekjempe negativ sosial kontroll.

Barn og utdanning

Ateistene mener at KRLE-faget fortsatt har en indoktrinerende plass i Norges utdanningssystem og bør fjernes helt som eget fag på timeplanen. Det samme gjelder det obligatoriske faget religion i videregående skole. Kunnskaper om religion og religionshistorie kan få plass i historie og samfunnskunnskap, og frigjort tid på læreplanen kan benyttes til andre fag, noe som vil heve norske elevers kunnskapsnivå.

Skolegudstjenester bør ikke finne sted i skolens lokaler eller i skolens regi. Skolens fysiske miljø bør framstå som religionsnøytralt. Ansatte og elever må ikke ha bekledning eller bære religiøse symboler som bryter med prinsippet om nøytralitet. Spørsmålet er om noe av dette gjenspeiles i partienes programmer.

Høyre

Under overskriften «En god start i livet» uttrykker partiprogrammet mye omsorg for det som skjer i familien. Familie og kristne verdier står sentralt, det er ikke plass til ateisme. Religiøs indoktrinering i skolen er et ikke-problem for Høyre. Skolegudstjenester og nøytralt skolemiljø er ikke nevnt med et ord.

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiets program forteller under «Skole» mye om gratis skolebøker, skolemat og andre praktiske skolesaker, men prinsipielle spørsmål om KRLE-faget, kristen formålsparagraf i opplæringsloven og religionens plass i undervisningen er helt fraværende. Partiets skoleprogram virker kjemisk fri for ateistiske synspunkter.

Senterpartiet

Under «Læring for alle» skrives det at skolen blant annet skal ta utgangspunkt i vår «kristne og humanistiske kulturarv». Ateistiske verdier er ikke noe Senterpartiet er opptatt av.

Fremskrittspartiet

Partiet hevder å være opptatt av at elever i grunnskolen skal vektlegge basisfag og konkretiserer dette ved å nevne fagene norsk, engelsk, matematikk, naturfag og IKT, samt forståelse av det norske samfunnet og

norske verdier. Dette er ikke spesielt kontroversielt, verken for ateister eller andre partier.

Partiet skriver imidlertid i sitt program at «Den kristne og humanistiske arven skal stå i en særstilling». Å sette kristne verdier i en særstilling i grunnutdanningen strider mot ateistenes grunnsyn. Det er ikke til å komme forbi at partiet synes å høre til en kristenkonserverende fløy i utdanningspolitikken som har lite til felles med ateismens verdier. Programmet inneholder ingenting om skolegudstjenester eller et ønske om religionsnøytralt skolemiljø, bortsett fra et ønske om forbud mot barnehi-jab, et ønske som Ateistene deler.

Sosialistisk venstreparti

Under «Oppvekst og kunnskap» og overskriften «En inkluderende fellesskole» opplyses det at SV ønsker å endre KRLE-faget. K-en skal fjernes slik at navnet blir endret tilbake til RLE. Kravet om at halvparten av undervisningstiden skal dreie seg om kristendom skal fjernes. SV ønsker også å gjøre opplæringslovens formålsparagraf (§ 1) livssynsnøytral. Alt dette er musikk i ateisters ører, men vi synes et parti som SV bør ta skrittet fullt ut og fjerne hele faget som eget fag. Relevante kompetansemål fra læreplanen kan overføres til historie, samfunnskunnskap, na-

turfag mv. Ellers er det lite å hente av ateisme i SVs program på dette området.

Rødt

Rødt er klar på at det ønsker endring i KRLE-faget. Rødt og SV er på linje i dette spørsmålet, men heller ikke Rødt synes å tørre tanken om å fjerne faget helt og overføre livssynsnøytrale kompetansemål til andre fag, som historie, samfunnskunnskap og naturfag. Det er spor av ateisme i Rødts program på dette området.

Venstre

Venstre er klar på at KRLE-faget bør endres ved at bokstaven K fjernes sammen med kravet om 50 % kristendomsundervisning. De vil heller ikke ha noe av religiøse seremonier i skolens regi. Heller ikke Venstre ser ut til å tenke tanken om å fjerne religion og livssyn som eget fag og plassere kompetansemålene i andre, passende fag.

Miljøpartiet De Grønne

Partiet vil erstatte faget KRLE med faget FRED (filosofi, religion, etikk og dialog) som et inkluderende og mangfoldig religions- og livssynsfag i skolen.

Oppsummering

Ateisme i partiprogrammene befinner seg på venstresiden. SV og rødt har klare meninger om skille mellom stat og religion. Begge partiene vil endre KRLE-faget ved å fjerne K og kravet om at halvparten av undervisningstiden skal brukes på kristendom. Begge partiene vil erstatte monarkiet med republikk. Det må en ny grunnlov til hvis disse partiene skal få det som de ønsker. De to sosialistiske partiene får langt på vei følge av Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Disse partiene utgjør en ateistisk blokkdannelse - på Stortinget.

Høyre, Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og selvsagt Kristelig folkeparti har anti-ateistiske holdninger som gjør dem til en formidabel kristendoms-makt. Det er sikkert en del ateister i partiene, men det er bare Fremskrittspartiet som sier klart og tydelig fra at medlemmene stilles fritt i livssynsspørsmål. Ateistiske synspunkter tillates sjelden å komme til orde når partiprogrammer skal utformes i disse partiene, som derfor utgjør et fellesskap for bevaring og videreføring av Den norske kirkes særstilling i samfunnet.

De som ikke deler sosialistiske verdier i samme grad som SV og Rødt, men ønsker mer ateisme i politikken, må kanskje stifte et eget politisk parti – Ateistisk folkeparti.